

NÁZEV ŠKOLY:	GYMNÁZIUM JOSEFA JUNGMANNA LITOMĚŘICE, Svojsíkova 1, příspěvková organizace
ČÍSLO PROJEKTU:	CZ.1.07/1.5.00/34.1082
NÁZEV MATERIÁLU:	VY_32_INOVACE_4B_02_Sofisté, Sókratés, Platón, Aristotelés
TÉMA SADY:	Filozofie, religionistika, náboženství
ROČNÍK:	4. ročník, oktáva
DATUM VZNIKU:	Červen 2013
AUTOŘI:	Luboš Nergl, Andrea Skokanová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Sofisté, Sókratés, Platón, Aristotelés

Anotace:

Výukový materiál je určen pro předmět základy společenských věd ve 4. ročníku.

Materiál obsahuje texty z učebnic určených převážně pro výuku na vysokých školách, jen výjimečně obsahuje jiné texty. Texty nemohou nahradit soustavný výklad dané problematiky, jejich funkce je motivační k dalšímu studiu zejména uvedených titulů. Zároveň je úloha textů inspirativní k frontálním diskusím a skupinovým debatám. Výše zmíněné inspiraci slouží otázky a úkoly.

Žáci si mohou texty vytisknout, stáhnout do mobilu či tabletu, mohou si je převést do otevřeného formátu, opatřit poznámkami, napsat odpovědi. Rovněž během vyučovací hodiny lze texty promítnout dataprojektorem na plátno.

Časová náročnost: 2 vyučovací hodiny týdně.

Přístup k internetu není bezpodmínečně nutný, jen některé úkoly odkazují na elektronické zdroje.

Jan Halada, Artur Geuss: Čítanka z dějin filozofie

Prótagorás

Na počátku *Vyvracejících* pravil: „Měrou všech věcí je člověk, jsoucích, že jsou a nejsoucích, že nejsou.“

(Zl. B 1 ze Sexta)

Prótagorás první říkal, že jsou o každé věci dva navzájem protivné výklady.

(Zl. B 6a z Diogena)

Gorgiás

Gorgiás pravil, že bytí je nezjevné, nedostane-li se mu zdání, a zdání je slabé, nedostane-li se mu bytí.

(ZL. B 26 z Prokla)

Řeč je mocnou vládkyní, která vykonává nejbožštější díla nejmenším a nejnepatrnějším tělem, neboť dovede i zahnat strach i odnít zármutek i způsobit starost i zvětšit soucit...Veškeré básnictví pokládám a prohlašuji za veršovanou řeč; kdo mu naslouchá, do toho vstoupí i úzkostlivá hrůza i slzící soucit i žalostná touha, a při štěstí i neštěstí cizích věcí a těl pocítí duše působením řeči zvláštní jakýsi cit...Neboť bohem podnícené zpěvy se slovy přivádějí rozkoš a odvádějí smutek. Vždyť moc zpěvu, spojená s míněním duše, očaruje ji, přemluví a kouzlem přemění...

(Zl B 11 z Gorgiovy Heleny)

Sókratés

Sám vždy rozmlouval o tom, co se týkalo člověka, a zkoumal, co je zbožné a co bezbožné, co je krásné a co ošklivé, co je spravedlivé, co nespravedlivé, co je rozumnost a co šilenství, co je statečnost a co zbabělost, co je stát, co je státník, co je to vláda nad lidmi a co je vládce...

Nenacházel žádný rozdíl mezi moudrostí a zdravým rozumem, ale uznával za moudrého a současně rozumného každého, kdo rozeznal, co je krásné a dobré, a uměl toho užívat, a stejně tak toho, kdo poznal, co je špatné, a věděl, jak se tomu vyhnout. Na otázku, zda ty, kteří vědí, co je třeba dělat, ale jednají opačně, pokládá za moudré a neschopné se ovládnout, odpověděl: „Ne, za nemoudré a neschopné se ovládat. Já věřím, že tam, kde to je možné, vybírá si každý člověk, co považuje za nejvýhodnější pro sebe, a to dělá. Soudím tedy, že kdo nejedná správně, není ani moudrý, ani rozumný.“

Platón

A nyní, pokračoval jsem, představ si rozdíl mezi duší vzdělanou a nevzdělanou tímto podobenstvím. Pomysli si lidi jako v podzemním obydlí, podobném jeskyni, jež má k světlu otevřen dlouhý vchod zšíří celé jeskyně; v tomto obydlí již od svého dětství žijí spoutáni na nohou i na šíjích, takže zůstávají stále na témže místě a vidí jedině dopředu, ale nemohou otáčet hlavy, protože jim pouta brání; vysoko a daleko za nimi hoří oheň a uprostřed mezi ohněm a spoutanými vězni jest ta nahoře příčná cesta, podél níž si myslí vystavěnou zídku na způsob přepážek, jaké mívají před sebou

kejklíři a nad kterými ukazují své kousky.

Dobře.

Mysli si, že podél této zídky chodí lidé a nosí všelijaké náradí, přečnívající nad zídku, také podoby lidí a zvířat z kamene i ze dřeva i všelijak vyrobené, přičemž jedni z nosičů, jak se zdá, mluví, druzí pak mlčí.

Divný jest ten tvůj obraz a divní věžňové.

Podobní nám, odpověděl jsem; neboť takoví lidé jistě by neviděli ze sebe samých ani ze svých druhů něco více než stíny, vrhané ohněm na protější stranu jeskyně.

Jak by také uviděli, když jsou nuceni držet po celý život hlavu bez pohnutí?

• • •
Aristotelés

Všichni lidé od přirozenosti touží po vědění. Známkou toho je záliba ve smyslových vjemech, v nichž si libují pro ně samy, aniž hledí k jejich potřebě. Zvláště to platí o zrakových vjemech. Neboť zraku dáváme přednost takřka přede všemi ostatními smysly nejen pro jeho praktický účel, nýbrž i bez ohledu na něj. To proto, že tento smysl přispívá k našemu poznání více než ostatní smysly a že nám zjevuje většinu jeho druhových rozdílů.

Živé bytosti se rodí se schopností vnímat. Ale u jedněch z vnímání nevzniká paměť, u druhých ano; proto jsou rozumově zdatnější a učenívější než ty, jež si nemohou nic pamatovat. Rozumní, ale bez schopnosti učit se, jsou živočichové, kteří nemohou slyšet zvuky, jako například včela a je-li ještě jiný takový druh živočichů. Avšak ti, kteří mají paměť a nadto ještě tento smysl, mají také schopnost učit se.

Ostatní druhy živočichů se v životě řídí smyslovými jevy a pamětí, zkušenosti však nabývají jenom v malé míře; ale lidský život se projevuje ještě uměním a pojmovým myšlením. U lidí z paměti vzniká zkušenost; neboť mnohokrát opakovaný a pamětí uchovaný vjem téže věci nabývá významu jedné zkušenosti. A zkušenost, jak se zdá, podobá se téměř vědění a umění; vědění a umění vzniká u lidí proto, že mají zkušenost.

OTÁZKY A ÚKOLY

1. Vysvětlete, kdy a proč přicházeli do Athén sofisté. Dokážete odpověď podpořit nějakými argumenty z výše uvedených textů?
2. Sofisté se zasloužili o rozvoj stylistiky a rétoriky. Je o tom někde v textech zmínka?
3. Najděte v textech obrat filozofického tázání od přírody k člověku.
4. Platónův a Aristotelův text představují protiklady v názoru na podstatu lidského poznání. Vysvětlete v čem.

Zdroje:

HALADA, J., GEUSS, A. *Čítanka z dějin filozofie*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1978, ISBN neuvedeno, str. 52 - 60